

Vær ikke redd for å tenke utradisjonelt. Her har fotografen lagt seg på bakken og knipset akkurat i det turkameraten er på vei ut av motivet. Samtidig er fin balanse i bildekomposisjonen. Foto: Tore Wuttudal

TIPS TIL KNIPS PÅ TUR

Av Tore Wuttudal

Uansett om turen er lang eller kort, enten en har gammelt eller nytt, analogt eller digitalt kamerautstyr, så er gleden over å kunne dokumentere og ta vare på gode minner det viktigste med fotograferingen. Hvordan gjør en så det? Det å skrive en artikkel som skal gi alle kategorier fotografer ny kunnskap, lar seg neppe gjøre. Til det er avstanden mellom amatør og proff for stor. Det er derfor først og fremst nybegynnere jeg henvender meg til, med utgangspunkt i kompaktkamerabruk, som er den kameratypen de fleste av oss bruker.

Akkurat i disse dager foregår det en stille digital revolusjon i den fotografiske verden. Når det gjelder utvikling og produksjon, er det i år så å si bare digitalt over hele fjøla, og for første gang er det presentert avanserte gode kameraer som kombinerer stillbilde og video. Det er ikke lett å spå om framtida, men skal en

forsøke å se et par år inn i glasskula, så tror jeg trenden går mot kombinasjonsapparater av bilde og video. Mobiltelefoner vil med stor sannsynlighet ta over for digitale kompakt-kameraer opp til 3-4 MB minnekapasitet. At mobiltelefonene med stor sannsynlighet også vil ha GPS (geografisk posisjonerings-system)

innebygd, er vel heller ikke et minus for oss turgåere. Det betyr at vi ikke trenger å ha med egne GPS-instrumenter. Bildeskarpheten, antallet piksler, ser bare ut til å øke, samtidig som prisene på kameraene går nedover. Batterikapasiteten, som inntil nå har vært et problem på digitale kameraer, er også blitt betydelig bedre.

Men det var egentlig ikke det jeg hadde tenkt å skrive om i denne artikkelen, det var mer om det å ta gode bilder. For uansett om en fortsatt fotograferer med film eller har konvertert til den digitale verden, er det «blikket for det gode motiv» som teller. All verdens piksler, dippedutter og dataverktøy gir oss ikke gode bilder. Det er det du som fotograf bak kameraet som gjør.

Komposisjon

Vær bevisst, hva er det du ønsker å si? Vær selektiv, ikke ta med all verdens omgivelser som ikke har betydning for motivet. Gå tett innpå, fyll opp bildet og unngå tomme kjedelige flater. Prøv å unngå rotete bakgrunner og forenkla mest mulig. Hva med høyde- eller breddeformat?

I fotograferinga bruker vi ofte enkle komposisjonsregler for å forklare hvordan et bilde best kan bygges opp. Et av de enkleste og mest

brukte er «det gyldne snitt» som i korthet går ut på å dele et motiv i tre like store deler både horisontalt og vertikalt. Dvs. to tenkte vannrette linjer og to loddrette linjer. Å legge hovedmotivet i området omkring en av disse fire skjæringspunktene kan ofte fungere bra. Likeledes å legge vannflater eller horisonter, enten langs den øvre eller nedre linja. Det gjør seg sjelden å legge horisonten midt i bildet.

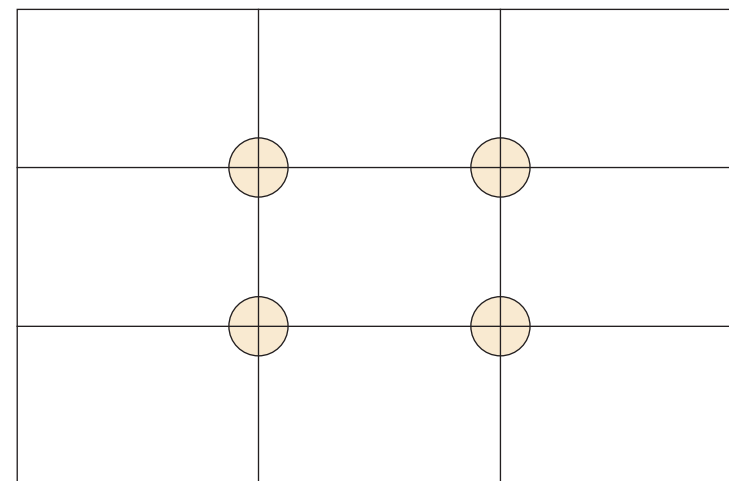
Få gjerne med personer i bildene, også landskapsbildene. Det gjør ofte bildet mer interessant. Ta bilder av personer i aktivitet, vedhugst, snømåking, fiske, vading, barn som leker, osv. Unngå oppstilte situasjoner. Bilder hvor en eller flere personer står rett opp og ned foran kameraet blir stort sett ganske kjedelige.

Utstyr

Det er også vanskelig å gi råd om kjøp av utstyr. Aldri har vel tilbudet vært større en nå, samtidig som en står overfor valget mellom film eller digitalt, og etter hvert har video som tillegg. Det må hver og en avgjøre ut fra sitt ståsted og behov. Derimot tror jeg nok med sikkerhet jeg kan si at alt som kan bli digitalt, blir digitalt. Likevel kommer nok ikke film til å forsvinne på mange år. Men for det store flertall vil nok filmen dø ut i takt med svorne filmbrukere.

Kameraets muligheter

«Det gyldne snitt». Det kan ofte være en god regel å dele et motiv opp i tre like store deler, både horisontalt og vertikalt, og legge hovedmotivet omkring et av de fire skjæringspunktene mellom disse tenkte linjene.

De fleste kompaktkameraer har begrensede muligheter for manuelle innstillinger, men du har muligheter til å påvirke ved å justere ønsket opptaksmetode, såkalte programvalg.

La oss ta noen grunnleggende tekniske begreper først. Nesten uansett type kamera har de fleste en form for blender- og lukkervalg. Det gir deg som fotograf flere muligheter. Enkelt fortalt kan en si følgende: Valg av blender er avgjørende for dybdeskarpheten i motivet ditt. Dybdeskarpheten er avstanden mellom den nærmeste og den fjerneste del av et motiv som gjengis skarpt på bildet. Lukkeren påvirker kameraets evne til å gjengi motivet skarpt, altså å fryse bevegelse. En stor blender gir liten dybdeskarphet - en liten blender gir stor dybdeskarphet. Som sagt har de færreste kompaktkameraer mulighet for direkte innstilling av blenderen. Men det er flere programvalg som kan styre valget av blender og lukker og forholdet mellom dem, ofte i kombinasjon med blits. På digitale kameraer styres også ISO-valget

av automatikken, dvs. det er landskapsprogram, portrettprogram, sportsprogram, makroprogram, blender- og lukkerprioritetsinnstillinger (Av/Tv) og en rekke andre.

Disse forskjellige programmene gir deg mulighet til å tilpasse kameraets innstillinger til motivet og dine ønsker til en viss grad. Det er jo du som fotograf som skal bestemme dette og fortrinnsvis *ikke* kameraets automatikk. Vel er moderne kameraer avanserte, men tenke kan de nok ikke ennå. Derfor; ønsker du stor, eventuelt liten dybdeskarphet i bildet ditt, så er det som regel god mulighet til å bestemme dette selv ved valg av det rette symbolet/programmet på kameraet.

Fototips

Typiske motiver hvor du ønsker stor dybdeskarphet er landskapsmotiver. Liten dybdeskarphet egner seg som regel for portrett, dyre- og fuglefotografering, samt planter. Her er det viktig å frilegge motivet ved å gjøre bakgrunnen diffus slik at den ikke

forstyrrer for mye. Det er viktig å huske på at en liten blender krever lengre lukkertid. Så husk å holde kameraet stødig, eventuelt å bruke et solid underlag, eller aller helst, et stativ.

Noen enkle råd for å ta skarpere bilder er følgende: trekk pusten rett før du tar bildet, trykk utløseren sakte ned, og hold den slik et sekund *etter at du har tatt bildet*. Slipp så utløseren (og pusten). Støtter du armene til noe eller holder de tett til kroppen, får du også skarpere bilder.

Vær oppmerksom på at autofokusområdet er midt i søkerfeltet. Tar du bilde at to personer og lar fokuspunktet ligge mellom de to når du trykker utløseren ned, fokuserer kameraet på fjellet seks kilometer unna. Det gir ikke et skarpt bilde av dine to turkamerater. Fokuser derfor først på det du ønsker skarpt ved å trykke utløseren halvveis ned, hold så pekefingeren slik og komponer bildet slik du ønsker. Trykk så utløseren sakte ned.

Gode råd er ikke dyre

Bruk tid på å sette deg inn i kameraets funksjoner før du drar på tur. Sitt gjerne i sofaen og studer kamera og bruksanvisning. Har du digitalt kamera er læreretskelen lavere enn med film. Her ser du resultatet umiddelbart, så «tørr-tren» med å fange motiver hjemme. Bruk de forskjellige programmene, med og uten blits. Slik får du fotograferinga og teknikken i blodet og blir godt forberedt når du står foran solnedgangen, elgen eller huldra ved Gjevilvatnet en sen sommerkveld.

Å tegne med lys

Lyset i naturen er av avgjørende betydning for motivet og resultatet. Gråvær egner seg sjelden for landskapsbilder. Fotografering av planter og nærbilder av folk derimot, kan bli bra i overskyet vær. Digitale kameraer har på grunn av sine små bildebrikker en formidabel nærgrense, og egner seg ypperlig til nærfoto av planter og annen detaljfotografering.

Sol og finvær kan gi store kontraster og mørke

Her er motivet mer midtstilt. Dette gir inntrykk av ro og harmoni. Foto: Tore Wuttudal

Her er hovedelementene plassert i «det gyldne snitt». Personene er på vei inn i eventyrriket og dette gir næring til fantasien. Komposisjonen skaper en forventning om at noe vil skje, turen er akkurat startet. Foto: Tore Wuttudal

blitsen slår den på når det er mørke motiver og av når det er lyse motiver. Det burde vært omvendt. Mange kompaktkameraer har mulighet til manuelt å velge eller stenge bruk av blits. Bruk da blits ute, og prøv heller å slå av blitsbruk inne. Sett i stedet på mest mulig lys og få fram stemningen som lyset i rommet gir. Det tilstedeværende lyset er bedre enn hva en liten enkel blits kan klare. Men husk at det svake lyset gir lengre lukkertider. Så sørg for å holde kameraet stødig.

Småtips

Vinterstid kan kapasiteten på batteriene bli redusert hvis det er kaldt. Ha derfor både kamera og reservebatterier kroppsnært. Kondens er et problem en kan støte på når en tar med et kaldt kamera inn i ei varm hytte. Det er derfor et godt råd å pakke inn kameraet i en plastpose før en tar det med inn i varmen og la det ligge der til det oppnår noenlunde romtemperatur. Både blits og zooming bruker ekstra strøm. På digitale kameraer vil også displayet ha sitt. Sjekk derfor batteriene før turen og ha alltid med reservebatteri. Ved kjøp

av kamera bør en være oppmerksom på muligheten for å kunne bruke standardbatteri som en kan få kjøpt hvor som helst. Like viktig er det å huske på nok film, eventuelt minnekort, slik at det rekker til hele turen. Ta gjerne et ekstra bilde, eventuelt med et annet utsnitt eller standpunkt. Vær ikke gjerrig på film eller minnebruk.

*«Sort-hvitt i farger».
Her er det lyset som skaper kontrast og stemning i bildet. Bjørka er midtstilt og understreker ro i et fredfylt vinterlandskap. Vær bevisst på hvordan du komponerer og hva du ønsker å si med bildet ditt.
Foto: Tore Wuttudal*